

Občianske združenie Dúbravská studňa

Štefan Borovský, Zuzana Brlitová, Kristián Elschek,
Alica Elscheková, Dušan Metod Janota,
František Kalesný, Lubomír Navrátil,
Jozef Petrovský, Peter Polák, Elena Poláková,
Kveta Slyšková, Eva Vojtová, Ladislav Vrteľ

Kronika Dúbravky

Občianske združenie Dúbravská studňa
Bratislava 2006

Autori textu:

© Štefan Borovský	© Lubomír Navrátil
© Zuzana Brlitová	© Jozef Petrovský
© Kristián Elschek	© Peter Polák
© Alica Elscheková	© Kveta Slyšková
© Dušan Metod Janota	© Eva Vojtová
© František Kalesný	© Ladislav Vrteľ

Autori fotografií:

© Peter Áč	© Lubomír Navrátil
© Kamil Beladič	© Ivan Ondrášek
© Mirka Cibulková	© Jana Navrátilová
© František Hulík	© Marian Bachratý
© Pavol Majer	

Zostavili:

- © Lubomír Navrátil
- © Elena Poláková

Návrh obálky: © Lubomír Navrátil

Zodpovedný redaktor: Lubomír Navrátil

Korigovali: Jana Navrátilová a Mária Piťová

Vydalo: Občianske združenie Dúbravská studňa
v Bratislave v roku 2006 ako svoju 2. publikáciu

Vytlačil: ETERNA Press, s. r. o.
Prvé vydanie.

ISBN 80 - 969546 - 0 - 1

ÚVOD	11
GEOGRAFICKÉ A PRÍRODNÉ POMERY DÚBRAVKY	15
Zemepisná poloha Dúbravky (Štefan Borovský)	16
Na úpätí Malých Karpát (Lubo Navrátil)	17
Geologické zloženie povrchu Dúbravky (Štefan Borovský)	18
Geologické klenoty Slovenska (Kronika Slovenska)	18
Sandberg (Lubo Navrátil)	20
Dávna pláž neďaleko Bratislavy (Kronika Slovenska)	21
Krajinu modeloval Dunaj (Štefan Borovský)	22
Posledné veľké burácanie (Vladimír Chmelár)	23
Dunajské terasy (Marián Samuel)	24
Storočné a tisícročné vody (Marián Samuel)	25
Dúbravka a jej klimatické podmienky (Štefan Borovský)	26
Aké máme počasie (Lubo Navrátil)	26
Kedy prší, kedy sneží (Lubo Navrátil)	27
Vodné pomery Dúbravky a jej okolia (Štefan Borovský)	28
Keď v Devíne stúpajú vody (Andrea Hajdúchová)	29
Botanické bohatstvo (Ivan Ondrášek, Štefan Borovský)	30
Z dúbravského dubu sa stavali lode (Dušan Metod Janota)	32
Čo je Natura 2000?	33
Fauna Devínskej Kobyly (Štefan Borovský)	34
DEJINY DÚBRAVKY	35
Dúbravka od praveku po včasný stredovek (Kristián Elschek)	36
Ako vyzerali najstarší obyvatelia Veľkej Lúky (Lubo Navrátil)	37
Vládcovia ohňa (Lubo Navrátil)	39
Chronológia osídlenia Veľkej Lúky (Kristián Elschek)	40
Prekvapenie na „rímsky spôsob“ (Kristián Elschek)	41
Limes Romanus (Lubo Navrátil)	43
Plastika boha Priapa (Lubo Navrátil)	44
Odkiaľ sa vzali Slovania? (Lubo Navrátil)	45
Tajomná koruna uhorských kráľov (Lubo Navrátil)	46
Slovania a kresťanstvo (Lubo Navrátil)	47
Dúbravka od stredoveku do pol. 20. storočia (Borovský, Navrátil)	48
Pôvod názvov obce (Lubo Navrátil)	48

Kedy Dúbravka vznikla? (Lubo Navrátil)	49
Panské alebo dereš (Miroslav Šimeček)	51
Bratislava – korunovačné mesto (Lubo Navrátil)	52
Oheň si vyžiadal deväť obetí (Lubo Navrátil)	53
Z Pamätnej knihy Dúbravky (Lubo Navrátil)	54
Ako sa stavala škola (Lubo Navrátil)	56
Prvý autobus (Lubo Navrátil)	57
Krátke dejiny dúbavského hasičského zboru (Lubo Navrátil)	59
Tragédia vyhnaných dúbavských rodín (Vít Granec)	61
Stavia sa dúbavské sídlisko (Peter Polák)	62
Konštrukčné systavy bytových domov (Peter Polák)	64
Nový park dostal názov „Peknička“ (Lubo Navrátil)	65
Tesco Lamač má najbližšie k Dúbravke (Jozef Petrovský)	69
Slávnostne sme vstúpili do Únie (Lubo Navrátil)	70
Tridsať prevádzok na jednom mieste (Lubo Navrátil)	71
Soľná jaskyňa v Dúbravke (Lubo Navrátil)	72
K Vianociam sme dostali LIDL (Lubo Navrátil)	73
Tunel Sitina (Lubo Navrátil)	75
NÁRODOPIS DÚBRAVKY	75
Ľudové staviteľstvo a bývanie (František Kalesný)	76
Zemepánom bol Pálffy (Lubo Navrátil)	77
Názvy dúbavských chotárnych záhonov (Lubo Navrátil)	79
Dva typy domov (Reanimácia hist. jadra Dúbravky)	81
Pamiatková zóna (Lubo Navrátil)	82
Tradičný ľudový odev (František Kalesný)	85
Lexikón o móde (Kronika Slovenska)	85
Dúbavské múzeum (Lubo Navrátil)	87
Tradičná strava Dúbravčanov (podľa F. Kalesného a M. Šimečka - Lubo Navrátil)	88
Obnovená tradícia (Lubo Navrátil)	89
Prvá slovenská kuchárska kniha (Lubo Navrátil)	90
Gulášové preteky (Lubo Navrátil)	91
Dúbavský rok vo zvykoch a piesňach (Alica Elscheková)	92
Spievajte s nami (Lubo Navrátil)	93

Zachovávajú tradíciu (Ľubo Navrátil)	93
Krst mladého vína (Ľubo Navrátil)	94
Robia nám dobré meno (Ľubo Navrátil)	95
Zlatý dukát a záplava Mikulášov (Ľubo Navrátil)	97
Dúbravskými hodami si každoročne pripomíname posvätenie farského chrámu (Ľubo Navrátil)	100
Dúbravské pamiatky (Ľubo Navrátil, Štefan Borovský)	102
Rímske a včasnostredoveké mince nájdené va Veľkej Lúke	103
Dúbravska má novú dominantu (Ľubo Navrátil)	105
Zoznam kňazov pôsobiacich na dúbravskej fare	106
Kto boli svätí Kozma a Damián? (Ľubo Navrátil)	107
Symbody mestskej časti Dúbravka (Ladislav Vrteľ)	110
Najstaršia známa pečať Dúbravky (Ľubo Navrátil)	110
Pravý a „falošný“ erb Dúbravky (Ľubo Navrátil)	111
Heraldická komisia a Heraldický register SR (Ľubo Navrátil)	114
DÚBRAVKA V SÚČASNOSTI	115
Dúbravská samospráva (Ľubo Navrátil)	116
Dúbravskí richtári a starostovia (Ľubo Navrátil)	117
Starosta a poslanci MZ v Dúbravske v rokoch 2002 - 2006	119
Dúbravské školstvo (Eva Vojtová)	120
Ocenili najúspešnejších dúbravských žiakov (Ľubo Navrátil)	120
Prišiel aj Majster N (Jana Navrátilová)	121
Poslanci sa rozhodovali pod ekonomickým tlakom (Ľ. Navrátil)	122
Čo vedia o Dúbravke žiaci zo ZŠ Pri kríži (Ľubo Navrátil)	124
Princ Andrew v Dúbravke (Ľubo Navrátil)	126
Dôstojné oslavy (Ľubo Navrátil)	127
Dúbravská kultúra (Zuzana Brliťová)	128
Štvrtá Stonožka (Ľubo Navrátil)	129
Lampiónová spomienka na bývalý spoločný štát (Ľ. Navrátil)	130
Deti z ateliéru poslali plagát hviezdny finalistom (Ľ. Navrátil)	131
O atrakcie v parku Peknička nebola núdza, deťom prialo aj počasie (Zuzana Brliťová)	133
Dúbravský šport (Jozef Petrovský)	134
Definitívna rozlúčka so zimou (Ľubo Navrátil)	135

Dve prvenstvá pre Beňovského a Bilíkovu (Jozef Petrovský)	136
Sviatok oslávili športom a hrami (Lubo Navrátil)	137
Beh olympijského dňa v Dúbravke (Jozef Petrovský)	138
Pohár starostu pre žiakov z Beňovského (Jozef Petrovský)	139
Významní dúbavskí športovci (Jozef Petrovský)	140
Od trojkolky k olympijskému zlatu (Jozef Petrovský)	141
Na Babu by chodili každý deň (Jozef Petrovský)	142
Dúbravka a prezidenti (Libor Budinský a Elena Poláková)	144
Husák chodil na pivo k Zajíčkovi (Lubo Navrátil)	145
Bývalý prezident odpočíva v Dúbravke (Lubo Navrátil)	145
Dúbavčania a Beneš (Lubo Navrátil)	147
Prezident prišiel do Dúbravky za umením (Lubo Navrátil)	148
Ďalšie osobnosti, ktoré bývali alebo bývajú v Dúbravke	149
Dúbavské ulice (Lubo Navrátil)	150
Po kom sú pomenované naše ulice (Kveta Slyšková)	151
Zoznam literatúry a prameňov	170
Staré mapy Dúbravky	173
Zoznam dúbavských ulíc	176

Občianske združenie Dúbravská studňa

vzniklo v roku 2003 ako nepochitické, dobrovoľné,
verejnoprospešné združenie občanov.

Do vienka si ako najdôležitejšie ciele dalo rozvíjanie
a podporu občianskeho povedomia a občianskych aktivít,
oživovanie miestneho kultúrneho dedičstva,
zvyšovanie vedomostí občanov o dejinách mestskej časti,
fungovaní samosprávy, právach a povinnostiach občanov,
športových a kultúrnych aktivitách v Dúbravke.

Jedným z východiskových projektov občianskeho združenia bolo
vydanie vlastivednej monografie, ktorú by rovnako dobre mohli zžiťkovať
dospelí v bežnom živote i deti v školskom vyučovacom procese.

Keďže staré listiny a staré kroniky sú nenávratne stratené,
pri zostavovaní publikácie sme sa usilovali čerpať
zo všetkých dostupných zdrojov.

Zozbierali sme stovky starých a nových fotografií,
navštívili sme množstvo archívov a knižníc
a zhovárali sme sa s desiatkami Dúbravčanov,
aby sme napokon zrekonštruovali Kroniku Dúbravky,
ktorú dnes držíte v ruke.

Veríme, že táto práca nájde svojich pokračovateľov
a povzbudí najmä mladšiu generáciu,
aby sa zaujímala o dejiny svojho rodiska.

Občianske združenie Dúbravská studňa ďakuje všetkým,
ktorí podporili vydanie tejto publikácie finančne, odborne, radou
či konkrétnym materiálom.

Dúbravka, ktorá sa postupne včlenila do organizmu mesta Bratislavy ako bývalá obec s typickými znakmi dedinskej kultúry, dnes patrí k pulzujúcemu veľkomestu. Tento krásny kút západného Slovenska v ústí Záhorskej nížiny, oivenčený malebným pohorím Malých Karpát a ohraničený riekami Dunaj a Morava, sa stal domovom časti chorvátskeho obyvateľstva, ktoré tu našlo útočisko pred hordami Turkov. Medzi slovenským a chorvátskym obyvateľstvom neboli bariéry, a tak sa ľudové zvyky a múdrosť v plnom rozsahu prenášali z pokolenia na pokolenie.

V sedemdesiatych rokoch sa však od základu zmenil vzhľad Dúbravky, vyrástlo tu nové sídlisko s modernými bytmi pre takmer štyridsaťtisíc obyvateľov. Táto monografia má sprístupniť všetky doteraz známe poznatky o bývalej prímestskej osade, ktorá v dôsledku výstavby nového sídliska zmenila svoj vonkajší vzhľad a stratila tradičný roľnícky charakter. Takto usmernenu výstavbou na jednej strane takmer úplne zanikla niekdajšia Dúbravka, na druhej strane vzniklo moderné sídlisko so všetkými výhodami a nevýhodami. S trochu nostalgie môžeme konštatovať, že pri územnom rozširovaní moderného veľkomesta sa z pôvodného dedinského jadra zachovalo iba torzo.

Dejiny starej a novej Dúbravky doteraz neboli zmapované v ucelenejšej práci širšieho vlastivedného zamerania, ktorá by o mestskej časti zhŕňala poznatky historikov, archeológov či etnografov. Ťažisko týchto výskumov spočívalo v zbieraní údajov národopisného charakteru. Kolonizácia Chorvátov v okolí Bratislavy a jej dôsledky na kultúrny a jazykový vývin tvoria jednu z významných tém slovenských kultúrnych dejín. Monografia prináša výstižný náčrt historického vývoja Dúbravky vo svetle archeologických nálezov, historických prameňov, tradičnej hmotnej a duchovnej kultúry ľudu a jeho folklóru až po súčasnosť poznačenú hospodárskym, sociálnym a kultúrnym vývinom z čias pred premenou tejto obce na takmer štyridsaťtisícovú mestskú časť, ale usiluje sa načrtnúť aj novodobé „sídliskové“ dejiny. Do roku 1880 bola najväčšou usadlosťou v okolí Bratislavy Záhorská Bystrica a najmenšou Dúbravka. V súčasnosti je to naopak. Na novom sídlisku na katastrálnom území Dúbravky sa usadil trojnásobný počet obyvateľov ako žije v ostatných častiach záhorskej Bratislavy spolu. Od roku 1890 až do roku 1970 mala najviac obyvateľov Devínska Nová Ves, kým nenastal búrlivý rozmach Dúbravky.

V roku 1869 mala Dúbravka iba 582 obyvateľov a v období po prvej svetovej vojne sa ich počet každé desaťročie zvyšoval. V roku 1930 dosiahol 1074 a roku 1961 1375 osôb. Počet obyvateľov v roku 1970 bol asi 1500, ale pri sčítaní ľudu roku 1980 v Dúbravke žilo už 40 213 obyvateľov. Posledné sčítanie z roku 2001 ukázalo mierny pokles (38 920), ktorý ku koncu roku 2005 narástol (34 540), no počet Dúbravčanov môžeme v zásade pokladať za ustálený. S menším prílivom obyvateľov možno rátať po dokončení bytovej výstavby, ktorú zrealizujú súkromné firmy do roku 2010. To je pravdepodobne hranica, ktorou sa bytová výstavba väčšieho rozsahu v Dúbravke skončí.

Publikácia, svojho druhu prvá, sumarizuje doteraz známe údaje z histórie Dúbravky, ale poskytuje obraz aj o dianí v súčasnej obci so zámerom podporiť utváranie historického povedomia Dúbravčanov. Len tak, vracajúc sa do minulosti, budeme myslieť na budúcnosť, k čomu prispeje činorodá práca, zdravý lokálpatriotizmus a viera vo vlastné sily.

Verím, že čitatelia a obyvatelia Dúbravky prijmú túto publikáciu s takou láskou a porozumením, s akým ju pripravoval autorský kolektív.

ING. PETER POLÁK
STAROSTA DÚBRAVKY

Monografia Dúbravky vychádza po sústredení výskumov zameraných na zbieranie údajov o geografických a prírodných pomeroch, archeologických a historických poznatkoch od praveku až po súčasnosť a predovšetkým o zachovaných etnografických zvláštnostiach. Ťažisko knihy tvoria kapitoly o tradičnej ľudovej kultúre, spôsobe života ľudu, chotárných názvoch, ale usilovali sme sa zozbierať aj informácie z geológie, geografie a archeológie, ktoré sme doplnili mozaikovitými pohľadmi do súčasnosti.

K niektorým kapitolám sa nepodarilo získať obrazovú dokumentáciu, ktorá by svojou hodnotou bola úmerná textovej časti. Paradoxne najťažšie bolo zabezpečiť textovú a obrazovú dokumentáciu z obdobia výstavby sídliska a z politicko-sociálnych zmien po roku 1989.

Ako „vedľajší“ produkt tohto úsilia bola v spolupráci s Mestským múzeom v Bratislave otvorená stála expozícia Dúbravskej izby v priestoroch miestnej knižnice, ktorá sa teší mimoriadnej pozornosti obyvateľov Dúbravky či iných návštevníkov.

Vytvorenie monografie o Dúbravke inicioval ešte v roku 1996 vtedajší starosta Dúbravky Ing. Otto Riesz a skupina vedeckých pracovníkov z radov obyvateľov tejto mestskej časti. Pre nedostatok finančných prostriedkov však pôvodný rukopis nikdy tlačou nevyšiel. Myšlienku aktualizovať, doplniť a vydať desať rokov starý rukopis podporil terajší starosta Dúbravky Ing. Peter Polák, ktorý sa vo veľkej miere pričínal aj o finančné krytie projektu. Poďakovanie však patrí aj poslancom miestneho zastupiteľstva a Dúbravčanom, ktorí prispeli najmä starými fotografiami a listinným materiálom.

Motívov, ktoré inšpirovali autorov a zostavovateľov, bolo niekoľko. Za najdôležitejšiu pohnútku pokladáme potrebu predostrieť širokej verejnosti poznatky, ktoré boli doposiaľ roztrúsené vo vedeckých prácach a časopisoch. Generácia, ktorá vyrástla v starej Dúbravke pomaly odchádza a pre budúce pokolenia je dôležité, aby sa v sústredenej podobe zachoval jestvujúci materiál. Miestny úrad v Dúbravke už pätnásť rokov pravidelne vydáva mesačník Dúbravské noviny. Po Táni Heldovej a Hilde Gábrišovej ich redigovanie prevzal Lubomír Navrátil, ktorý je aj jedným zo zostavovateľov tejto monografie. Za ten čas sa v mesačníku vystriedalo množstvo schopných a tvorivých prispievateľov, ako je Blažej Sedlák, Jelena Hudcovská, Krista Bendová, Miroslav Šimeček (ktorý sa veľmi plodne zameril na históriu), Stanislav Vojtko (farár v Dúbravke), Peter Polák, Kristián Elschek, Jaroslav Kubasák, Jozef Petrovský, Kveta Slyšková a ďalší. Do Dúbravských novín svojimi zamysleniami pravidelne prispievali aj poslanci dúbravskej samosprávy.

Kronikárom Dúbravky sa roku 1993 stal Dr. Štefan Borovský, predtým vedúci pracovník Krajského pamiatkového úradu v Bratislave a redaktor časopisu Ochranca prírody a pamiatok. Dlhé roky bol zástupcom riaditeľa Mestského múzea v Bratislave. Po ňom zostal na miestnom úrade výber rukopisov, ktorý celé desaťročie čakal na vydanie. Neľahkej úlohy zaktualizovať rukopis, doplniť stratenú obrazovú časť a pripraviť ho do tlače sa ujal Lubomír Navrátil a občianske združenie Dúbravská studňa. Usilujú sa dnešného čitateľa presvedčiť, že obraz a duch miesta sú charakteristické a neopakovateľné, že v rozhodujúcej miere ovplyvňujú ľudský život, prácu a tvorbu.

KOLEKTÍV AUTOROV

